

MEMÒRIA PAPSF 2018

Comissió Tècnica del PAPSF

Coordinació: Guadalupe Ortega

Membres de la Comissió Tècnica:

Roser Casals i Joan Lozano (CAMFiC), Sílvia Granollers i Laura Sancho (AIFiCC), Carmen Cabezas, Josep Maria Suelves, Antonio Vallejo i Araceli Valverde (ASPCAT) i Antonio Vallejo.

Desembre 2018

Programa Atenció Primària Sense Fum (PAPSF)

Responsables de la Comissió Tècnica (CT): Roser Casals i Joan Lozano (CAMFiC), Sílvia Granollers i Laura Sancho (AIFiCC), Carmen Cabezas, Josep Maria Suelves i Araceli Valverde (ASPCAT).

Coordinadora del programa: Guadalupe Ortega

El Programa Atenció Primària Sense Fum (PAPSF) és una iniciativa que va començar al 2002 des de la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària (CAMFiC), l'Associació d'Infermeria Familiar i Comunitària de Catalunya (AIFiCC) i l'Agència de Salut Pública de Catalunya per tal d'**impulsar la prevenció del tabaquisme i la deshabituació tabàquica des dels centres d'Atenció Primària (CAP).**

El Programa Atenció Primària Sense Fum és un **projecte transversal que integra activitats de prevenció, de promoció, de formació i de suport** als professionals d'AP, a nivell organitzatiu i amb els proveïdors de salut, en temes relacionats amb tabaquisme. El programa aporta recomanacions de bona pràctica i instruments per millorar la qualitat de la clínica diària, a través d'activitats docents, investigadores i d'elaboració de documents i guies en relació al tabaquisme.

1. Activitats relacionades amb la coordinació transversal

- Comissió tècnica del PAPSF: s'estableixen els objectius i línia general a seguir del programa. Durant aquest any hem realitzat cinc reunions organitzatives.
- Com a membres del Consell Assessor de Tabaquisme de Catalunya: Participació i col·laboració amb documents estratègics de posicionament del Departament de Salut: [Posicionament, en relació a les cigarretes electròniques i el tabac sense combustió](#), de la [Comissió de Salut Pública del Consell Interterritorial de Salut](#) (la taula que aplega les direccions de Salut Pública del Ministeri i les Comunitats Autònomes) [Més info](#)
- Cooperació amb els Centres Penitenciaris. Hem participat en la sessió celebrada al CP Mas D'Enric de Tarragona per parlar de la població interna i el tabaquisme. Veiem la necessitat d'iniciar una intervenció específica en aquest tipus de població. [Més info](#)
- Col·laboració i sinèrgies: Estem treballant per tal que des del Departament de Salut i l'Agència de Salut Pública de Catalunya, [incorporin la mortalitat per tabaquisme](#) en l'informe de mortalitat de Catalunya a l'igual que es va fer en l'informe espanyol de [Mortalitat atribuïble al consum de tabac en Espanya \(2000-2014\)](#).

- Col·laboració per millorar els registres de tabaquisme en ICS i altres proveïdors de salut i facilitar la intervenció entre els professionals d'AP.
- Col·laboració amb el Consell del Col·legi de farmacèutics i la Universitat de Girona per realitzar la formació bàsica sobre intervenció per ajudar a deixar de fumar.
- Coordinació i suport a iniciatives d'altres xarxes i societats:
Des del 2015 està en funcionament el servei "[gTabac](#)". És un servei de consulta via telefònica o e.mail, per a professionals que compta amb un equip d'assessors i és compartit per les dues xarxes: la d'hospitals i la d'AP. Aquest any hem col·laborat amb la XCHSF en l'elaboració i difusió del [calendari 2018](#): Estima't i estima! Tingues un cor sense fum. Posteriorment hem realitzat una enquesta en línia per sondejar l'acceptació del calendari i suggeriments per al 2019.

Coordinació i suport a les iniciatives de les Xarxes territorials de l'ASPCAT. Com a xarxa, donem suport a la constitució i manteniment de les xarxes al territori. Durant aquest any, a la [Constitució de la Xarxa de Tabaquisme del Camp de Tarragona](#) en la que hi participen alguns referents del PAPSF. Hem col·laborat en les diferents Jornades celebrades per les xarxes territorials.

Hem donat suport a les iniciatives de recintes esportius lliures de fum: [Montilivi](#) i [Dani Jarque](#)

- Cooperació amb altres projectes: Salut i Barris, Entorn Sense Fum o Embaràs sense fum.

Els membres de la Comissió Tècnica i dels grups de treball, hem participat amb presentacions orals a:

- La Sessió de la Xarxa de Salut Pública i Comunitària del Camp de Tarragona amb la comunicació "Activitats comunitàries. Setmana Sense Fum"
- La III Jornada de la Xarxa de Prevenció i control del tabaquisme de Catalunya Central amb la comunicació "Espai sense fum, la nova senyalització a l'AP"
- La XIV Congrés AIFiCC amb la comunicació Implementació de les intervencions grupals en tabaquisme per territoris
- Suport de la Comissió Tècnica del PAPSF a la [Jornada a Pineda «El Tabac és Cosa de Tots» i participació com a ponents](#)
- Sessió Formativa organitzada per la Vocalia de pediatria del COIB: [Tabaquisme ambiental i salut infantil](#)

2. Activitats dirigides a professionals

Continguts xarxa del PAPSf

La xarxa del PAPSf la componen: **591 professionals referents d'AP**, 321 professionals d'altres àmbits (hospitals, farmàcia, presons, tècnics del territori, etc.) i 452 Newsletter. Un **total de 1364 professionals** segueixen les nostres informacions/actualitzacions.

La informació per a tota la xarxa del PAPSf es realitza en els últims anys mitjançant un **web específic**, www.papsf.cat, i mantenim també el reforç de **missatges via mail periòdics** anunciant les novetats (mitjana de 2,5 mensuals). Els professionals van valorar molt bé (com a element a mantenir) el web del programa i el model de recordatori via mail, a la Jornada que vam realitzar per marcar les línies de futur.

Aquest 2018 hem renovat el web per adaptar-lo a les noves tecnologies i visualitzar-lo a dispositius mòbils. També hem millorat el disseny dels continguts unificant els estils. Creació d'enllaços únics per a cada activitat (diferenciades). Exportació automàtica de les ajudes terapèutiques. A la Home hem obert una finestra vinculada al twitter del papsf.cat i hem destacat la part dirigida a població: deixar de fumar en 4 passos. Per últim, hem actualitzat el perfil dels referents amb la possibilitat de poder trobar dades de contacte d'altres referents.

Oferim periòdicament actualització i informació periòdica de:

- ✓ [Notícies sobre temes d'actualitat](#)
- ✓ [Activitats formatives](#). Informació d'activitats formatives pròpies del PAPSf i altres activitats formatives externes sobre tabaquisme.
- ✓ [Biblioteca](#) 24 documents (guies, actualitzacions, materials) afegits durant el 2018.

Anàlisi activitat web durant el 2018:

Oferta formativa del PAPSF

Mantenim l'oferta formativa presencial descentralitzada per territoris i amb temes demanats per cada xarxa territorial. Hem fet una última formació de formadors a Barcelona per als referents que restaven pendents de les que vam realitzar al 2017. S'ha continuat amb les formacions perifèriques en els EAP, amb la intenció d'integrar a la persona que fuma en la pràctica clínica habitual i normalitzar l'atenció al tabaquisme, al 2017, vam començar a "renovar" la formació en els EAP de Catalunya. Per la nostra part, vam facilitar els materials per realitzar la formació: presentació i les noves guies (de pacients i de professionals).

Estem continuant amb els cursos avançats basats en temes específics, aquest any hem repetit el d'embaràs i hem iniciat un cas de tabaquisme i cardiopatia i tabaquisme i MPOC (una primera edició de prova pilot). Volem continuar amb un cas de tabaquisme i adolescència, tabaquisme i oncologia, tabaquisme i dolor, etc, seguint la mateixa línia dels cursos bàsics amb vídeos amb dibuixos, en Moodle.

Durant el 2018 han rebut formació **6.454 professionals:**

2.753 formats directament pel PAPSF: 348 en activitats presencials i 2.405 en els cursos en línia. Informes: [Intervenció en tabaquisme](#) i [Tabaquisme passiu en infància](#).

3.701 professionals formats de manera perifèrica en els seus centres pels propis referents. Han fet formació o està prevista en el **70,5% dels CAPs de Catalunya.**

PRESENCIALS 2018			
Nom	Edicions	Lloc	alumnes
Formació de formadors en la intervenció per ajudar a deixar de fumar (5 hores)	1	Barcelona	139
Formació pràctica en la intervenció per ajudar a deixar de fumar (2 hores)	201	Perifèrics Catalunya	3.701
IX Trobada del Programa Atenció Primària Sense Fum (5 hores)	1	Barcelona	116
Tècniques motivacionals en l'abordatge dels pacients que fumen (5 hores)	2	Tarragona i Lleida	60
Ús de les noves tecnologies per ajudar a deixar de fumar (4 hores)	1	Cat. Central	33
EN LÍNIA 2018			
Curs bàsic:			
Tabaquisme passiu en infància (20 hores)	3	En línia	761
Intervenció en tabaquisme (20 hores)	3	En línia	1121
Pràctica avançada d'intervenció en tabaquisme:			
Pacient amb cardiopatia (10 hores)	1	En línia	310
Tabaquisme i embaràs (10 hores)	2	En línia	213
Tabaquisme i MPOC (pendent finalització curs i acreditació)	1	prova pilot	pendent

Trobada anual del PAPSF 2018

La primera Trobada del PAPSF es va fer al 2003 a Barcelona en el marc del Congrés de semFYC. Aquest any 2018, vam voler aprofitar que farà 15 anys d'aquella primera Trobada i que el Congrés semFYC es torna a realitzar a Barcelona, per realitzar-lo de nou en el marc d'aquest congrés. [Programa i presentacions](#)

La Trobada del PAPSF es realitza anualment, alternant els diferents territoris de Catalunya i les seves xarxes territorials. Està consolidada la participació dels membres de la xarxa, aquest any van assistir **116 referents** de tabaquisme.

L'objectiu general de la Trobada va ser el d'adquirir i actualitzar coneixements sobre temes de tabaquisme, informació dels grups de treball i, a la vegada, realitzar un repàs d'aquests 15 anys.

Vam encarregar un **plòter commemorant els 15 anys**, que va servir com a photocall entre els referents per a difusió en xarxes socials de l'esdeveniment. Posteriorment es podrà utilitzar en totes les activitats que realitzem.

Hem començat a organitzar la X Trobada del PAPSF aquesta vegada al territori de Tarragona: Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre. [Més info](#)

3. Activitats comunitàries

XVII Setmana Sense Fum 2018: "A sac sense tabac"

Al voltant del [Dia Mundial Sense Fum](#), la Semfyc organitza la Setmana Sense Fum. Des del 2013, el PAPSF s'ha fet responsable de portar-la a terme a Catalunya coordinant-se amb altres àmbits com hospitals, farmàcies, municipis, Generalitat/ASPCAT, Col·legis i societats/associacions científiques.

Les activitats i materials:

- Versió en català del pòster
- Domini específic: <http://www.setmanasensefum.cat/index.aspx> 2018.
- Enquesta per la població en català i castellà. Els resultats es van facilitar a la [roda de premsa](#) de la Setmana Sense Fum 2018.
- Autogestió de les dades per analitzar.
- Facebook específic i hashtag ssf17 per analitzar impacte i repercussió en xarxes socials.

- Formulari de recollida de les activitats i autogestió de les dades.
- Premi de fotografia adherint-se a la campanya en xarxes socials (facebook, twitter i instagram), amb sorteig: tres premis valorats en 50 euros per material esportiu i premi a activitats recollides, amb tres targetes valorades en 50 euros.
- Xapes “Et puc ajudar a Deixar de Fumar”

Part Pública del web

Gestió i manteniment de la part pública del web: [Deixar de fumar en 4 passos](#) Ajuda per deixar de fumar segons les noves guies. Dirigida a població general i a professionals (fulls de consulta per descarregar/imprimir).

4. Grups de treball específics

Vam realitzar una sessió (abril 2017) per analitzar l'evolució del PAPSF. Una mirada cap al futur: per treballar idees per la continuïtat en els propers anys del PAPSF. Van participar en aquesta sessió de treball un grup focal: amb professionals referents de tabac, no referents i directors/es tant mèdics com d'infermeria de tot Catalunya.

Es va realitzar una autoavaluació participativa del PAPSF: què mantenir?, què deixar de fer?, què crear o modificar radicalment? Es van extreure una llista de 10 temes claus i es van treballar un per un aquests temes. Dins d'aquesta llista, es va comentar el tema de la recollida de variables, dificultats en la intervenció, de salut ambiental, de l'acció comunitària i sinergies amb altres implicats.

De les línies a prioritzar, vam crear 4 **grups de treball amb objectius concrets per realitzar en aquest mateix any:**

- **Intervenció grupal per territoris (2017-2018):** S'ha realitzat una [prova pilot en la SAP Muntanya](#) que coordina l'Anna Gomez-Quintero, amb l'**objectiu** de comprovar que realitzar les grupals per territori **aporta sinèrgies, facilita l'accés de la població a aquest tipus d'intervenció (equitat) i aporta formació i expertesa a major nombre de professionals** en tècniques de dinàmica de grup. S'han desenvolupat diverses reunions i s'han portat a terme durant tot l'any intervencions grupals en diferents llocs del territori. Ara estem en la fase d'avaluació de la feina realitzada i els resultats obtinguts. Es va presentar a la Trobada del PAPSF els [resultats preliminars](#). Amb aquesta prova pilot podrem comprovar que ens aporta, les avantatges d'aquest tipus d'intervenció (funcionals i de resultats) i per altre, el desenvolupament del projecte per detectar aspectes a mantenir/millorar que ens serà útil per elaborar un **document/guia que permeti desenvolupar aquesta experiència en altres territoris de Catalunya.**

- **Registres e.cap:** Encara que la cartera de serveis d'AP inclou la intervenció de tabaquisme, aquesta continua sent molt heterogènia entres els diferents centres i entre els propis professionals d'un mateix EAP. Vam iniciar un grup de treball per establir un **paquet mínim de variables amb rellevància i evidència/consens científic** per homogeneïtzar els registres i poder construir indicadors per mesurar i fitxar estàndards d'atenció i indicadors de resultats. Hem treballat en dos fases: revisió del paquet actual de variables recollides sobre tabaquisme en e.cap i consens **paquet mínim de variables sobre tabaquisme:** Quines variables s'han de treure? Quines s'han de modificar? Que trobeu a faltar quan feu intervencions?

A data d'avui hem facilitat el **document final** als responsables Centre Competència Funcional ECAP (CCF) de l'Àrea de Sistemes d'Informació de l'ICS per instaurar a l'e.cap i tenim reunió prevista a principis d'any 2019.

Posteriorment hem col·laborat a petició de l'ICS en el **projecte ARES**, assessorant en el pla de curs de tabaquisme.

Seguidament ens van demanar un nou projecte: **e.Consulta sobre tabaquisme**. Vam crear un nou grup de treball. Hem volgut crear un espai dins de l'e.Consulta dirigit a la intervenció en tabaquisme, on s'ofereixen unes plantilles amb missatges personalitzables. D'aquesta manera es facilita l'accés de la població a aquesta intervenció i per altre, la intervenció en l'ajuda per deixar de fumar als professionals. Hem tingut en compte els diferents passos del procés (Decideix-te!, Prepara't!, Deixar de Fumar i Mantén-t'hi). Hem realitzat el document de requeriment d'e.cap per tal que es porti a terme aquest projecte en el 2019.

Volem continuar amb formacions de formadors per explicar els registres en la intervenció per ajudar a deixar de fumar i l'e.consulta sobre tabaquisme.

- **Grup Tabac ambiental i salut infantil:** Durant aquest 2018 hem engegat un grup de treball sobre Tabac ambiental i Salut Infantil, amb la intenció de incentivar l'abordatge dels efectes del tabaquisme en la població infantil de manera coordinada i homogènia en totes les seves vessants (preconcepció, embaràs, infància i adolescència). El grup compta amb la presència d'entitats relacionades d'una manera o altre amb la salut de la infància, per realitzar un enfocament plural, divers i multidisciplinar. Coordinen el grup Ferran Campillo, Marta Chuecos i Lupe Ortega. Hem elaborat un document de recomanació de les variables a recollir i les intervencions en cada etapa (guies recomanades).

Ara, a partir d'aquest document, consensuat per totes les parts, volem tenir continuïtat per aconseguir implementar les variables en les diferents aplicacions informàtiques, realitzar formació i investigació en els àmbits relacionats amb infància (formació de formadors), crear un espai web per oferir educació sanitària a progenitors.

- **Grup activitats amb/en la comunitat sobre tabaquisme:** Aquest grup es va constituir amb l'objectiu de crear un document que serveixi com a guia pràctica ("caixa d'eines") per als professionals d'atenció primària que vulguin implementar activitats amb/en la comunitat sobre tabaquisme. Coordinen el grup, Gemma Fanlo, Angelina González i Guadalupe Ortega. El document serà una guia per a la realització d'intervencions comunitàries relacionades amb la prevenció de l'inici de consum de tabac i la promoció de la cessació tabàquica, que faciliti al professional a portar a terme activitats concretes i conèixer els seus recursos. Una vegada finalitzat aquest document, l'oferirem des del web del papsf.cat a tots els referents o persones interessades en web del programa.
- **Grup prevenció i promoció:** És fonamental un enfoc integrador des de Salut Pública de les intervencions adreçades a la promoció de salut i la prevenció, abordant en conjunt no tan sols els principals factors de salut/risc, i les seves interaccions, si no també els seus determinants socials i els diferents entorns vitals de cada comunitat, abordant també la dimensió comunitària.
Des de la Sub-direcció General de Promoció de Salut i la Sub-direcció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT), s'inicien un seguit de programes adreçats a facilitar eines i materials per als professionals de salut de l'Atenció Primària per a la realització de les tasques de promoció de salut i prevenció de la malaltia, amb la intenció d'informar, formar i sensibilitzar als professionals de salut i a la població. Aquest programes (alcohol, tabaquisme, exercici, prescripció social...) treballen amb recursos i coordinació de manera individualitzada. S'ha creat un grup de treball amb els referents d'aquests programes amb l'objectiu de realitzar una proposta de implementació conjunta als EAP i per a trobar sinergies en la seva coordinació (formació, web, butlletins, dies mundials...).
Hem realitzat diverses reunions de treball, les persones responsables dels programes de exercici (Angelina González), alcohol (Estela Díaz), prescripció social (Jordina Capella) i tabaquisme (Guadalupe Ortega) i hem presentat un document base, amb propostes per portar-lo a terme. Durant el 2019 volem començar a posar en pràctica aquestes propostes.

5. Coordinació amb programes de promoció de salut

Durant el 2018 ens hem coordinat amb la resta de programes que s'impulsen des de CAMFIC/AIFICC i ASPCAT que s'implementen a través de l'APS: tabac, alcohol, exercici, prescripció social, salut comunitària etc, per oferir els serveis de promoció- prevenció de manera englobada a l'AP, creant en els EAP una "Comissió de promoció-prevenció de salut". Hem presentat una proposta que volem portar-la a terme durant el 2019.

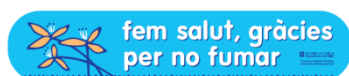
6. Campanya: Fem Salut. Gràcies per no fumar!

Aquesta és una estratègia que forma part del PAPSf amb el suport del Departament de Salut. La campanya recomana no fumar en els accessos als centres sanitaris.

La campanya preveu retolar els accessos als centres sanitaris tres tipus de senyalització que es distribuïran a tots els centres de Catalunya amb una carpeta estàndard amb:

2 adhesius verticals: per situar a l'entrada del centre

1 adhesiu horitzontal: per delimitar el terra

1 plantilla per pintar: senyalitzar/delimitar el terra

Vam elaborar **un protocol amb una carta de presentació** per tal que es **coordinés** la campanya amb la **direcció de cada centre**, es fomentés la implicació de **tot l'equip d'atenció primària** i, a l'hora, es coordinés amb l'**àmbit municipal**, en cas necessari, per sol·licitar els permisos si el lloc de col·locació dels cartells pertany a la via pública. [Més info](#) i [informe de l'impacte](#)

Es va iniciar la Campanya amb la retolació dels accessos a l'edifici Salvany de l'ASPCAT i una [nota de premsa](#):

Es va recomanar la difusió amb fotos en xarxes socials amb [#gràciespernofumar](#) i [@PAPSf](#) (Antonio Vallejo va liderar la coordinació) i la recollida d'informació amb un "check-list" del projecte (formulari en línia) per tal de visualitzar l'impacte de la campanya.

En aquesta primera onada, hem arribat a tots els centres (CAP) principal dels ABS. Hem creat un formulari de comanda de senyalització per recollir les necessitats i fer una previsió per demanar nou pressupost i així arribar durant el 2019 a tots els centres i consultoris locals.

